

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חֵמְדָּה יָמִימָה HEMDAT YAMIM

ויקהל תשע"א

פרשת שבוע

כל ההמראות בוטלו?

הרב יוסף כרמל, ראש כולל "ארץ חמדה"

קהילות ישראל, נוהגות לקרוא בשבת פרשת ויקהל, בהפטרה, מפרק ז' בספר מלכים א' (כשאיננה אחת מארבע פרשיות וכשהיא איננה מחוברת לפרשת פקודי).

בדברינו לפרשת ויקהל תשס"ה, הסברנו את התוספות של שלמה בחצר המשכן, תוך שימת דגש על הניסיון להבין את משמעות העמודים: "יכין ובועז".

הפעם ננסה להבין במקצת את פשר המכונות. וז"ל הכתוב:

"וַיַּעַשׂ אֶת הַמְּכֹנֹת עֲשָׂר נְחֹשֶׁת אַרְבַּע בָּאֵמָה אַרְבַּע הַמְּכֹנֹת הָאֶחָת וְאַרְבַּע בָּאֵמָה רְחֵבָה וְשֵׁלֶשׁ בָּאֵמָה קֹמְתָה: וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמְּכֹנֹת מְסֻגֶּרֶת לָהֶם וּמְסֻגֶּרֶת בֵּין הַשְּׁלֵבִים: וְעַל הַמְּסֻגֶּרֶת אֲשֶׁר בֵּין הַשְּׁלֵבִים בָּקָר וְכִרְוִיבִים וְעַל הַשְּׁלֵבִים כֶּן מִמַּעַל וּמִתַּחַת לְאַרְיֹת וְלִבְקָר לִיּוֹת מַעֲשֵׂה מוֹרָד: וְאַרְבַּעַה אֹפְנֵי נְחֹשֶׁת לְמְכֹנֹת הָאֶחָת וְסֻגְרֵי נְחֹשֶׁת וְאַרְבַּעַה פְּעֻמָּתָיו כְּתֹפֹת לָהֶם מִתַּחַת לְכִיר הַכְּתֹפֹת יִצְקוֹת מַעֲבָר אִישׁ לִיּוֹת: וּפִיהֶן מְבִיט לְכַתְּרֵת נְמַעְלָה בָּאֵמָה וּפִיהָ עָגֹל מַעֲשֵׂה כֶן אֵמָה וְנֻחַצֵי הָאֵמָה וְגַם עַל פִּיהָ מְקַלְעוֹת וּמְסֻגְרֵתֵיהֶם מְרַבְּעוֹת לֹא עֲגֻלוֹת: וְאַרְבַּעַת הָאֹפְנִים לְמִתַּחַת לְמְסֻגְרוֹת וַיְדוֹת הָאֹפְנִים בְּמְכֹנֹת וְקוֹמַת הָאֹפֶן הָאֶחָד אֵמָה וְנֻחַצֵי אֵמָה: וּמַעֲשֵׂה הָאֹפְנִים כְּמַעֲשֵׂה אֹפֶן הַמְּרַבְּבָה יְדוֹתָם וְגַבְיָהֶם וְחֻשְׁקֵיהֶם וְחֻשְׁרֵיהֶם הַכֹּל מוֹצֵק: וְאַרְבַּע כְּתֹפֹת אֶל אַרְבַּע פְּנוֹת הַמְּכֹנֹת הָאֶחָת מִן הַמְּכֹנֹת כְּתֹפֵיהָ: וּבְרֹאשׁ הַמְּכֹנֹת חֻצֵי הָאֵמָה קוֹמָה עָגֹל סָבִיב וְעַל רֹאשׁ הַמְּכֹנֹת יְדֻתֵיהָ וּמְסֻגְרֵתֵיהָ מְמַנָּה: וַיִּפְתַּח עַל הַלְּחֹת יְדֻתֵיהָ וְעַל וּמְסֻגְרֵתֵיהָ מְסֻגְרֵתֵיהָ **כְּרוֹבִים אַרְיֹת** וְתִמְרֹת כְּמַעַר **אִישׁ** וְלִיּוֹת סָבִיב: כְּזֹאת עָשָׂה אֶת עֲשָׂר הַמְּכֹנֹת מוֹצֵק אֶחָד מִדָּה אֶחָת קָצָב אֶחָד לְכֻלָּהֶנָּה" (כו – לו)

עשר מכונות (מלשון מכון) שימשו כבסיס לעשרה כיורות מלאים מים, כחלק מאלמנט הטהרה בכניסה לבית המקדש. המכונות היו עשיות נחושת כמו שאר התוספות בחצר. מצד אחד, הפסוקים מתארים באריכות את מבנה המכונות. מאידך גיסא, לא ברור כלל וכלל מה משמעות המסגרות השלבים והאופנים.

צריך עיון גם מה פשר הדמויות המרכיבות את המכונה **איש, אַרְיֹת בָּקָר וְכִרְוִיבִים**. יתכן והמפתח להבנת העניין הוא ההקבלה בין פסוקים אלה לבין מעשה המרכבה השני שראה יחזקאל בן בוזי הכהן. וז"ל הכתוב:

"וְנִאֲרָא וְהִנֵּה אַרְבַּעַת אֹפְנִים אֶצְל הַכְּרוֹבִים אֹפֶן אֶחָד אֶצְל הַכְּרוֹב אֶחָד וְאֹפֶן אֶחָד אֶצְל הַכְּרוֹב אֶחָד וּמִרְאָה הָאֹפְנִים כְּעֵין אֶבֶן תְּרֻשִׁישׁ: וּמִרְאֵיהֶם דְּמוֹת אֶחָד לְאַרְבַּעַתָּם פְּאֶשֶׁר יִהְיֶה הָאֹפֶן בְּתוֹךְ הָאֹפֶן: ... לְאֹפְנֵים לָהֶם קוֹרָא הַגִּלְגָּל פְּאֶזְנֵי: וְאַרְבַּעַת פְּנִים לְאֶחָד פְּנֵי הָאֶחָד פְּנֵי הַכְּרוֹב וּפְנֵי הַשְּׁנֵי פְּנֵי אָדָם וְהַשְּׁלִישִׁי פְּנֵי אַרְיֵה וְהָרְבִיעִי פְּנֵי נֶשֶׁר" (פרק י"ט, יג-יד).

בלי להאריך במקום בו צריך לקצר, הדימיון ברור.

לצערנו, בעקבות חטאיהם של אנשי ירושלים ראה יחזקאל את השכינה מתרוממת ומסתלקת, מבית המקדש הראשון. מסבירים לנו חז"ל:

"אמר רב יהודה בר אידי אמר רבי יוחנן: עשר מסעות נסעה שכינה (להסתלק מעל ישראל מעט מעט כשחטאו-רש"י) מקראי וכנגדן גלתה סנהדרין... מכפרת לכרוב, ומכרוב לכרוב ומכרוב למפתן, וממפתן לחצר, ומחצר למזבח, וממזבח לגג, ... ומהר למדבר, וממדבר עלתה וישבה במקומה ... וכנגדן גלתה סנהדרין..." (ראש השנה דף לא ע"א).

אם כך, אנחנו יכולים לנסות להציע הסבר למעשיו של שלמה המלך. שלמה רצה שכל מי שיבוא לבית ד' ולבקר בהיכלו ידע שהשכינה שורה במקום, שהשכינה ירדה מגבהי מרומים ותשכון לעד, במקום הנבחר. התוספות מנחושת קלל שנצצו באור השמש, נדמו מרחוק כמרכבות אש שנחתו בחצר המקדש. לפי הבנתו של שלמה, השכינה לעולם לא "תמריא" ממקומה הקבוע. בא יחזקאל הנביא ומודיע לעם ישראל נכון שהר הבית בקדושתו עומד גם בזמן החורבן, אבל, קחו בחשבון כי כמו שהשכינה "נחתה", כך עלולה היא להמריא.

הבה נתפלל כי נהיה זכאים לחזות בשוב השכינה למקומה
כשם שאנו זוכים לחזות בשיבת ציון של עם ישראל לארצו, היינו כחולמים.

לע"נ רבי יעקב בן אברהם ועיישה סבג	לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלב"ע ט' כסלו תשס"ט
--	--

ERETZ HEMDAH
2 Brurya St. P.O.B 8178 Jerusalem 91080
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

ארץ חמדה ע"ר
רח' ברוריה 2 ת.ד. 8178 ירושלים 91080
טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

Email: info@eretzhemdah.org

web-site: www.eretzhemdah.org

www.yeshiva.org.il ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

שומרים על ההובלה 3

הרב משה ארנרייך, אב"ד ארץ חמדה-גזית

המקרה

משפחת בורנשטיין, הזמינה הובלת דירה מטבריה לחיפה, מ"מוביל הכל". כיוון שמדובר היה בכמות גדולה של חפצים, סוכם על העברת המטלטלין על ידי משאית ונגרר בעלי נפח דומה. הנגרר הועמס ציוד בכמות גבוהה מזו המותרת על פי הרישוי ממשרד התחבורה לשימוש במרכב של נגרר זה. הרישוי של הנגרר הוא ל-2 טון. להערכת רמי הועמס עליו כ-2.5-3 טון. לאחר כחצי שעה של נסיעה, עלה עשן מעומק הנגרר. העשן הזה התפתח במהרה לשרפה וניסיונות הכיבוי לא צלחו. רוב מוחלט של תכולת הנגרר נשרף או ניזוק באופן המוציא אותו משימוש. תכולת המכולה לא הייתה מבוטחת על ידי התובעים או הנתבע. משפחת בורנשטיין, דורשת מ"מוביל הכל", פיצוי על החפצים שנשרפו.

בגיליונות הקודמים העלינו, שדינו של המוביל כדין שומר שכר. העובדה שלא ביטח את המטען אינה עילה לחיוב. כמו כן, אין לקשור באופן ישיר בין העובדה שהעמיס את הנגרר בהעמסת יתר, לבין אירוע השריפה. עם זאת, העמסת היתר, מהווה בסיס לחיוב מדין "תחילתו בפשיעה וסופו באונס"¹ ובסוגיה זו נדון בגיליון הנוכחי:

תחילתו בפשיעה וסופו באונס: כפי שהבהיר בית הדין, אומנם לא נמצאה פשיעה ביחס לאפשרות השריפה, אך נמצאה פשיעה (=התרשלות) בכך שהנגרר הועמס בעומס יתר, וזו פשיעה שיכולה היתה לגרום לנזק אחר של תאונה. מצב זה נחשב "תחילתו בפשיעה וסופו באונס" – שכן "מוביל הכל" פשע ביחס לאפשרות תאונה, אך סיכון זה לא התממש, אבל התממש סיכון אחר – שריפה.

וכך נפסק בשולחן ערוך²:

אם פשע בו ולא שמרו כראוי לענין אחד, אף על פי שלבסוף נאבד באונס בענין אחר, חשיב פושע וחייב לשלם.

וממשיך המחבר ומביא דוגמא מן התלמוד:

מעשה באחד שהפקיד מעות אצל חבירו והניחם במחיצה של קנים, והיו טמונות בעובי המחיצה ונגנבו משם, ואמרו חכמים אף על פי שזו שמירה מעולה לענין גניבה, אינה שמירה כראוי לענין האש, ומאחר שלא טמנו בקרקע או בכותל בנין, פושע הוא, וכל שתחלתו בפשיעה וסופו באונס חייב; וכן כל כיוצא בזה.

תחילתו בפשיעה – יסוד הדין

האחרונים³ דנו מה יסוד דין "תחילתו בפשיעה וסופו באונס".

אפשרות אחת היא, שמיד משעת הפשיעה חל חיוב ממוני על השומר, כל עוד הוא פושע בדבר. לדוגמא, במקרה שהובא בגמרא ובשו"ע אותו הבאנו לעיל, כיוון שהחפץ הנשמר עומד כעת בסיכון של שריפה, השומר חייב באופן עקרוני בתשלומיו כבר מעתה ("חזקת חיוב"). לאחר מכן, רק השבה של החפץ פוטרת מחיוב זה. על כן, כשנגנב החפץ – הוא חייב לשלם עליו.

אפשרות שניה היא, שבשל העובדה שאדם פשע בשמירתו בתחום אחד, הוא נחשב כפושע בשמירתו באופן כללי, ועל כן חייב גם על נזקי אונס. דהיינו, פטור אונס קיים רק ביחס לשומר כראוי, אך לא ביחס לשומר שהוא פושע. ובדומה, לענין נזיקין – כיוון שסוף סוף הזיק (השומר או ממונו) אין הוא נפטר אלא אם כן נזהר כראוי, ומשלא נזהר – ישלם.

לדעת רבי עקיבא איגר בחידושי, נחלקו אב"י ורבא ביסוד דין "תחילתו בפשיעה וסופו באונס", בדיוק בחקירה דלעיל. לדעת אב"י חייב בתחילתו בפשיעה, גם במצב בו אין כל קשר בין הפשיעה לבין התוצאה (גם לא קשר נסיבת/עקיף), ולדעת רבא, חייב, רק כאשר יש קשר נסיבתי.

האם היקף החיוב, מוגבל להיקף הפשיעה?

לכאורה, הנפקא מינא מחקירה זו היא האם ניתן לחייב את השומר שנאנס אך פשע בענין אחר, בכל הסכום שניזוק, במקרה שהפשיעה סיכנה סכום פחות מאשר ניזק בפועל. שאלה זו רלוונטית לנדון דידן, שכן מסתבר שגם אילו ארעה תאונה, היקף הנזק היה פחות מהיקף הנזק שנגרם מחמת השריפה. בשריפה יצאו מכלל שימוש כל החפצים שבנגרר, ואילו בתאונה, בדרך כלל הבגדים, הספרים וחפצים דומים להם, לא היו ניזוקים.

לפי הדרך הראשונה, אין מקום לחיובו, שכן נוצרה "חזקת חיוב" רק על אותו סכום שסיכן. מאידך, לפי הדרך השנייה, השומר נידון כפושע גם ביחס לאירוע שאירע באונס, ועל כן יש מקום לחיובו גם ביותר מן הסכום שסיכן.

למעשה, גם אם נקבל צד ב' בחקירה לעיל ביסוד החיוב ונאמר שמעשה האונס נידון כאילו נעשה בפשיעה, ניתן לומר שמעמד זה תקף רק ביחס לאותו סכום שהכין השומר את עצמו להתחייב בשל הסתעפות מהפשיעה – דהיינו רק עד הסכום שסיכנה הפשיעה.

לא ניתן לחייב יותר מן הפשיעה. מדברי התוספות⁴ במסכת בבא קמא עולה שאם הפשיעה היתה לגבי נזק של חפץ מסוים, אין להטיל על הפושע נזקים שקרו באונס בחפצים אחרים. ובנוסף, גם באותם חפצים עצמם, אם היקף הנזק הצפוי היה מוגבל, אין לחייב מדין תחילתו בפשיעה בנזק גדול יותר שאירע לאותם חפצים⁵.

כך גם נותנת הסברא, ונביא לדבר דוגמא: אדם נוסע במכונית אותה שכר למקום שבו היתה המכונית עלולה להישרט קלות. באופן מפתיע נפל סלע על המכונית, וגרם לפגיעה חמורה, האם מסתבר לחייב את השוכר בכל דמי הנזק? אלא שמסתבר

שפשיעה יוצרת מעמד של פושע על כל פעולה, רק ביחס לשווי שפשע השומר בו. במקרה שלנו בגדים וספרים, בפשיעה – תאונה, חלקם לא היה נזוק ובשרפה – באונס, כולם נשרפו.

לסיכום, על פי העיקרון של "תחילתו בפשיעה" יש לחייב שומר שפשע בתחום אחד, גם אם הנזק אירע בתחום אחר. אף שבאופן עיוני, יש מקום להתלבטות בדבר, בדברי התוספות נאמר במפורש, שאין לחייב ביותר מאשר היה מתחייב אם ארעה הפשיעה, וכך גם נותנת הסברה.

בהכרעת הדין, לחיוב חלקי של "מוביל הכל" הצטרף שיקול נוסף, והוא חיוב שומר להישבע שלא פשע⁶. כמו כן, בפסק הדין דן בית הדין בשאלת אופן שומת הנזק.

החלטה

לאור העובדה שהעמסת יתר היא פשיעה המעלה את החשש לתאונה, "מוביל הכל" חוייב בתשלום חלקי, בעיקר לאור היקף הסיכון המצופה מתאונה.

¹ בבא מציעא דף מב ע"א

² חושן משפט סימן רצא סעיף ו

³ ראו חידושי רבי עקיבא מסכת בבא מציעא דף ל"ו בס"ק כ"ט ; לדעתו בחקירה זו נחלקו אב"י ור"ב.

⁴ בבבא בבא קמא דף כג עמוד א ד"ה סתם דלתות ; העקרון הראשון עולה גם מדברי התוספות ב"ק כא : ד"ה "הא נפלו"

⁵ ישנם אחרונים בית זבול, ב"ק עמ' סב ; שיעורי הגר"ד סולוביצ'יק, ב"ק שם שמוכחים מדברי התוס' שמבינים בחקירה בדין תחילתו בפשיעה וסופו באונס, כפי האפשרות הראשונה לעיל. מאידך, מרע"א ניתן היה להסיק, שכיוון שהלכה כר"ב, יש להכריע כצד ב.

⁶ בפוסקים דיון, האם כאשר ידוע שהחפץ אבד, חייב השומר שבועה שלא פשע בה ; ראו השולחן ערוך חושן משפט סימן רצד סעי' ב ובנו"כ, ואכמ"ל.

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ז)

Singapore, Singapore

סינגפור, סינגפור

שבט תשס"ח

ארגון כנס מקצועי בשבת, כשרוב המשתתפים וכל העובדים אינם יהודים

שאלה

חברה ציבורית ישראלית מארגנת כנס לרופאים וחוקרים בסינגפור. הכנס יהיה מיום חמישי עד יום ראשון. בשבת יהיו הרצאות שיינתנו רק על-ידי גויים. כל הטיפולים הלוגיסטיים והאדמיניסטרטיביים יתבצעו על-ידי עובדי המלון, שאף אחד מהם אינו יהודי. רוב רובם של משתתפי הכנס הנם גויים מהודו ורומניה (מיעוט משתתפים בא מהארץ ומארה"ב). האם יש בעיה שהחברה הישראלית תארגן את הכנס?

תשובה

הנחת היסוד של תשובה זו היא כי אופיין של חברות גדולות בימינו מחייב אותן בקשרים בינלאומיים, כדי לבסס את חוסן הכלכלי. נדון בה בשלושה היבטים :

א. הלכות שבת.

ב. הלכות כשרות ומסחר במאכלות אסורות.

ג. דיני "לפני עיוור".

ד. שבת :

מותר לארגן את הכנס לפני השבת, תוך שמירת העקרונות הבאים :

1. יש להקפיד שלא לבקש מהמרצים ומשאר עובדי החברה לעשות מלאכה אסורה (כגון להדליק אור, מחשב, ברקו למצגת וכו'). החברה תבקש מהמרצים להרצות בלבד. אם הם יעשו דברים אסורים כדי להקל עליהם להעביר את ההרצאה – הדבר מותר¹ מעיקר הדין². אם הדבר אפשרי, והחברה תבקש מהמרצים שלא לעשות מלאכות בפני הציבור, אלא רק להרצות³ – יהיה זה בבחינת הידור.

2. יש למנות מראש גוי שיהיה איש קשר מול המלון, והוא יהיה אחראי לפתרון תקלות במשך השבת. תפקידו יוגדר באופן כללי כממונה על הפעילות במשך השבת, לרווחת המשתתפים ולנוחיותם⁴.

ב. כשרות :

1. יש לסדר אפשרות של אוכל כשר עבור היהודים המשתתפים בכינוס, אם אפשר ללא צורך בהזמנה מראש.

2. בהזמנת אוכל שאינו כשר עבור הגויים המשתתפים אין איסור סחורה בדברים האסורים⁵.

ג. "לפני עיוור"⁶:

כיוון שהחברה תאפשר קבלת אוכל כשר עבור המשתתפים היהודים (ללא צורך בהזמנה מראש), מי שיבחר לצערנו שלא להשתמש באפשרות זו עושה זאת על אחריותו, ו"אין הקולר תלוי בצוואר החברה".

¹ ההלכה אוסרת על יהודי להעסיק בערב שבת פועל גוי לעשות עבורו מלאכות בשבת. אולם מותר לבקש מגוי – ואפילו בשבת – לעשות דבר שכשלעצמו אינו כרוך בהכרח בעשיית מלאכה, אף-על-פי שידוע לנו שהגוי יעשה מלאכה לנוחותו, כגון לבקש מגוי לשטוף כלים בשבת, אף שלצורך העניין יחמם מים, משום שאין הכרח לעשות את המלאכה בדרך זו, והוא יכול לשטוף את הכלים במים קרים. כך מבואר ב"משנה ברורה" (סי' רעו).

² אין לומר שאף שהיהודי אינו מבקש מהגוי לעשות מלאכה הדבר אסור מפני החשד – שהיהודים הנמצאים בכנס יחשדו אותו שביקש מהמרצים לעשות מלאכות; שהרי חשש זה קיים רק במרחץ במקום, כמבואר (שו"ע או"ח סי' רמג) שאין דרך המרחץ להיות נשכר באריסות, רק להיות מופעל על-ידי פועלים, ואם כך יש מקום לחשד, אבל בשדה שהדרך להשכירו באריסות מותר (שם). הוא הדין כשישנה דרך ידועה של היתר, והיא כמוסבר לעיל, שהיהודי אינו מבקש מהגויים לעשות מלאכות אסורות, וכל הרואה את הגוי והוא בקי בהלכה סובר שאולי היהודי ביקש בדרך היתר.

ביחס לעובדי המלון עצמו, אין כאן מקום כלל לחשד, משום שידוע לכל שהפועלים של המלון אינם פועלים שלו, רק של המלון. אולם גם מהם אסור לבקש שיעשו עבורו מלאכה, רק לעשות דברים מותרים.

³ על אף הנוכח בהערה הקודמת, יש חשש שהיהודים שיראו את המרצים עושים מלאכות יטעו ויחשבו שמותר לבקש מגויים לעשות מלאכות. לכן נכון במידת האפשר לבקש מהמרצים שלא לעשות מלאכות. אין צורך מעיקר הדין לבקש מהמרצים שלא לדבר במיקרופון, מאחר שכבר מבואר בשו"ת "ציץ אליעזר" (ד סי' כו) ובשו"ת "יביע אומר" (א או"ח סי' יט) שאין בזה מלאכה גמורה, ובכהאי גוונא יש להקל.

⁴ אין להגדיר את תפקידו כמתקן תקלות, כדי שלא תהיה אמירה מפורשת לגוי לעבוד דווקא בשבת. מובן שיהודי הבקי בהלכות שבת ובעיקר בהלכות אמירה לגוי יכול גם הוא לשמש בתפקיד זה.

⁵ אע"פ שאסור לקנותו כמבואר בשו"ע (יו"ד סי' קיז סעי' א). כיוון שהחברה אינה קונה את האוכל ולאחר מכן מוכרת אותו, אלא רק מזמינה את האוכל במלון עבור המשתתפים בכנס. המהר"ם חלואה (פסחים כג ע"א) כותב שאין בסרסור איסור סחורה, כיוון שאיסורי המאכל אינם שלו כלל, אלא הוא רק קונה מן הגוי, וכן פסקו הט"ז (יו"ד סי' קיז ס"ק ג), "ערוך השולחן" (שם סעי' כח), שו"ת "האלף לך שלמה" (יו"ד סי' קפח), ושו"ת "מכתם לדוד" (יו"ד סי' יד). אבל ה"חתם סופר" (יו"ד סי' קד-קה) כתב שאין להתיר אם לא במקום שהיהודי אינו עוסק כלל בסחורה. אם כן בנדון דידן, שאין בעל החברה מתעסק בעצמו באוכל, גם ה"חתם סופר" יודה. וראה עוד בשו"ת "חלקת יואב" (יו"ד סי' יח), וכן בשו"ת "שבט הלוי" (ט סי' רעט).

⁶ אסור להושיט ליהודי מאכל אסור כאשר ידוע שהלה מתכוון לאכלו. פעמים שאיסור זה הוא איסור תורה, ופעמים שאיסור זה הוא מדרבנן, ואכמ"ל.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינובץ
הרב ישראל רוזן

**** חדש ****

שו"ת "במראה הבזק" חלק ז' יצא לאור

תשובות לשאלות מרבני הגולה.
השאלות מבטאות את המצב מיוחד של קהילות ישראל בכל קצוות תבל בימינו אנו.
התשובות מתמודדות עם המציאות בעולם מודרני מתפתח בדרך של "דרכיה דרכי נעם".
הספרים עוסקים בארבעת חלקי ה"שלחן ערוך" תוך ניסיון לקחת בחשבון גם את החלק החמישי ההופך את התורה ל"תורת חיים".

מחיר מבצע לחלקים א'- ז' - שבעה כרכים

350 ₪ במקום 420 ₪

(לחץ לקניה) טל' 02-5371485

בשיתוף המרכז לשירותים רוחניים לקהילות - ההסתדרות הציונית העולמית